

ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
Β' ΤΑΞΗΣ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ & ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

.....
ΟΜΑΔΑ Α

*Από τις πέντε (5) ερωτήσεις της Ομάδας Α να απαντήσετε τις τρεις (3).
Κάθε ολοκληρωμένη απάντηση βαθμολογείται με τέσσερις (4) μονάδες.*

1. Να αναπτύξετε με σαφήνεια τις παρακάτω έννοιες (4 μονάδες):
 - α. Συνθήκη της Τορντεζίλας
 - β. Θεσμός της Πρόνοιας
 - γ. Συνθήκη του Βερντέν
 - δ. Καραβέλα
2. Ποια υπήρξε η θρησκευτική πολιτική που άσκησαν οι αυτοκράτορες Κωνσταντίνος Α' και Ιουστινιανός; (4 μονάδες)
3. Ποια υπήρξαν τα αίτια της εικονομαχίας; Να περιγράψετε τα σημαντικότερα γεγονότα που σχετίζονται με την εικονομαχία και αφορούν το πρώτο μισό του 9^{ου} αιώνα. (4 μονάδες)
4. α. Αντιστοιχήστε τα στοιχεία του πίνακα (3 μονάδες)
β. Να αναπτύξετε με σαφήνεια τον όρο «σταυροφορίες» (1 μονάδα)

Α	Β	Γ
A. 972	1. Ιουστινιανός	α. Κήρυξη Α' σταυροφορίας
B. 330	2. Φώτιος	β. Γάμος με Όθωνα Β'
Γ. 1095	3. Λέων Γ'	γ. Ίδρυση Κωνσταντινούπολης
Δ. 867	4. Ουρβανός Β'	δ. Πρώτο αυτοκρατορικό διάταγμα κατά των εικόνων
Ε. 730	5. Κωνσταντίνος Α'	ε. Αναθεματισμός Πάπα
Στ. 562	6. Θεοφανώ	στ. Συνθήκη με τους Πέρσες

5. α. Ποια υπήρξε η εξωτερική πολιτική που άσκησαν οι αυτοκράτορες Αλέξιος Α', Ιωάννης Κομνηνός και Μανουήλ Α'; (2 μονάδες)
β. Ποια υπήρξε η πολιτική που ακολούθησαν οι αυτοκράτορες Βασίλειος Β', Κωνσταντίνος Ζ' και Νικηφόρος Φωκάς όσον αφορά τις Βυζαντινές κτήσεις στην Ιταλία; (2 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Β

Από τις τέσσερις (4) ερωτήσεις της **Ομάδας Β** να απαντήσετε τις δύο (2).
Κάθε ολοκληρωμένη απάντηση βαθμολογείται με τέσσερις (4) μονάδες.

1. Με βάση τα στοιχεία που σας προσφέρουν τα παραθέματα και τις ιστορικές σας γνώσεις απαντήστε στο ερώτημα. Τι γνωρίζετε για την κατασκευή και τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά της Αγίας Σοφίας; **(4 μονάδες)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Οι αρχιτέκτονες της Αγίας Σοφίας

«Ο βασιλιάς (σσ. ο Ιουστινιανός) λοιπόν, χωρίς να υπολογίσει καθόλου τις τεράστιες δαπάνες με θέρμη στράφηκε προς την οικοδόμηση και κάλεσε όλους τους αρχιτέκτονες από όλη τη χώρα. Συνεργός στο ζήλο του βασιλιά ήταν ο Ανθέμιος από τις Τράλλεις, ο πιο διάσημος για τις γνώσεις του στην επιστήμη, τη λεγόμενη μηχανική, όχι μόνο από τους σύγχρονούς του όλους, αλλά και από εκείνους που είχαν ζήσει πολύ πριν από αυτόν. Αυτός συντόνιζε τις εργασίες των τεχνιτών και τροποποιούσε τα σχέδια του έργου. Συνεργάτης του ήταν ένας άλλος μηχανικός, ο Ισιδώρος από τη Μίλητο, συνετός και κατάλληλος να υπηρετεί τον βασιλιά. Ήταν ίσως και τούτο απόδειξη της τιμής του Θεού προς το βασιλιά, να φέρει δηλαδή κοντά του ανθρώπους που επρόκειτο να αναδειχθούν οι πιο κατάλληλοι για τα έργα που θα πραγματοποιούσε.»

Προκοπίου, Περί κτισμάτων, Βιβλιοθήκη των Ελλήνων, Αθήνα 1996, κεφ. Α'. α', 26, 31-33 (μετάφραση Σ. Κοκκίνου-Μαντά, Απ. Τζαφερόπουλος)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ο ιστορικός Προκόπιος για τη μεγάλη Εκκλησία των Βυζαντινών, την Αγία Σοφία

«Όταν κάποιος έρχεται στο ιερό, για να προσευχηθεί, συνειδητοποιεί αμέσως ότι το έργο τούτο δεν έγινε τόσο τέλειο ούτε από τη δύναμη ούτε από την τέχνη των ανθρώπων, αλλά από θεϊκή επενέργεια. Ο νους του μετουσιώνεται και κατευθύνεται προς το Θεό και νομίζει ότι ο Θεός δεν είναι μακριά, αλλά ότι έχει τρυπώσει, χωρίς να γίνει αντιληπτός, ανάμεσα σε εκείνους που ο ίδιος διάλεξε. Και αυτό δεν συμβαίνει μόνο σε εκείνον που επισκέπτεται για πρώτη φορά το ναό, αλλά ασταμάτητα στον καθένα η ίδια εντύπωση προκαλείται, σα να είναι η πρώτη φορά που αντικρίζει αυτό το θέαμα.»

Προκοπίου, Περί κτισμάτων, Βιβλιοθήκη των Ελλήνων, Αθήνα 1996, κεφ. Α'. 61, 45 (μετάφραση Σ. Κοκκίνου-Μαντά)

2. Με βάση τα στοιχεία που σας προσφέρουν τα παραθέματα και τις ιστορικές σας γνώσεις απαντήστε στα ερωτήματα. **(4 μονάδες)**
- α.** Ποια υπήρξε η στάση που κράτησαν οι αυτοκράτορες της Μακεδονικής δυναστείας απέναντι στην τάξη των Δυνατών;
- β.** Ποια ήταν τα οφέλη της Βυζαντινής αυτοκρατορίας από τη μικρή και μεσαία γαιοκτησία;

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Νομοθεσία Βασιλείου Β' υπέρ των πενήτων.

«Δημοσιεύσαμε την παρούσα νομοθεσία, η οποία από τη μια μεριά επανορθώνει (τις αδικίες των δυνατών πάνω στους πένητες) που έχουν ήδη γίνει αλλά, από την άλλη, επίσης χαλιναγωγεί τους σημερινούς δυνατούς και τους απαγορεύει να επιχειρήσουν τέτοια πράγματα (επιθέσεις στους φτωχούς) στο μέλλον, εφόσον τώρα έχουν τη γνώση ότι αυτοί (οι δυνατοί) δεν θα βρουν καμία βοήθεια από την πηγή αυτή (εμάς). Όχι μόνον οι ίδιοι θα απογυμνωθούν από την περιουσία που ανήκει σε άλλους αλλά το ίδιο θα κάνουν και τα παιδιά τους ή οποιοσδήποτε γίνει κληρονόμος τους.»

*Jus Graecoromanum, I., Π. Ζέποι,
Νεαράι και Χρυσόβουλλα των μετά τον Ιουστινιανόν Βυζαντινών αυτοκρατόρων,
τ. 1, Αθήναι 1931, 263-67.*

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«Η εξουσία τέτοιων ισχυρών προσώπων αύξησε υπερβολικά τη μεγάλη ταλαιπωρία των φτωχών, διότι (οι δυνατοί) με το πλήθος των οικόσιτων¹ υπηρετών τους, των μίσθαρνων² οργάνων τους και των άλλων παρατρεχάμενων³ και ακολούθων τους, προκάλεσαν βίαιες επιθέσεις, διώξεις, αγγαρείες⁴, άλλες θλίψεις και στεναχώριες (στους φτωχούς) και προξένησαν μεγάλη καταστροφή στο κοινό συμφέρον [...]

Αλλά η ύπαρξη πολλών μικροϊδιοκτητών προσφέρει μεγάλα οφέλη στο κράτος καθώς αυτοί πληρώνουν φόρους και παρέχουν στρατιωτικές υπηρεσίες στο κράτος. Τα οφέλη αυτά θα εκλείψουν, αν μειωθεί ο αριθμός των μικροκτηματιών. Όσοι λοιπόν είναι επιφορτισμένοι με τη δημόσια ασφάλεια πρέπει να απαλλαγούν από τους ταραξίες, να απομακρύνουν τα ενοχλητικά στοιχεία και να διασφαλίσουν τη δημόσια σωτηρία.»

*Ν. Σβορώνος, Les nouvelles des superieurs Macidoniens, εκδ. Π. Γουναρίδης,
ΕΙΕ/ΚΒΕ, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1994, σελ. 85*

¹ **οικόσιτος:** που ζει στο σπίτι

² **μίσθαρνος:** που χάριν αμοιβής απαρνείται ιδεώδη και ιδίως εκείνο της πατρίδας.

³ **παρατρεχάμενος:** αυτός που κινείται γύρω από ισχυρά πρόσωπα, που τα υπηρετεί ή τα κολακεύει για να αποκτήσει την εύνοιά τους

⁴ **αγγαρεία:** καταναγκαστική εργασία που επέβαλλε ο μεγαλογαιοκτήμονας στους εργάτες του

3. Με βάση τα στοιχεία που σας προσφέρουν τα παραθέματα και τις ιστορικές σας γνώσεις απαντήστε στα ερωτήματα. **(4 μονάδες)**
- α.** Ποια υπήρξαν τα αίτια των μεγάλων ανακαλύψεων του 15^{ου} αιώνα;
- β.** Ποια υπήρξε η στάση που κράτησαν οι Ευρωπαίοι απέναντι στους γηγενείς πληθυσμούς των περιοχών που ανακάλυπταν κατά τον 15^ο και 16^ο αιώνα;

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Οι στόχοι τον Ερρίκου τον Θαλασσοπόρου

«Ήθελε να μάθει ποιες χώρες υπήρχαν πέρα από τα Κανάρια νησιά και από το ακρωτήριο Μπαγιατόρ, γιατί μέχρι εκείνη την εποχή κανένας άνθρωπος ούτε διάβασε ούτε άκουσε ποια χώρα βρισκόταν μετά από αυτό το ακρωτήριο ...

Ο δεύτερος λόγος ήταν ότι αν σ' αυτές τις χώρες βρίσκονταν χριστιανικοί πληθυσμοί ή κάποια λιμάνια που μπορούσαν να τα πλησιάσουν χωρίς κίνδυνο, θα είχαν τη δυνατότητα να φέρουν στο βασίλειο πολλά και φθηνά προϊόντα, γιατί ασφαλώς δε θα υπήρχαν άλλοι άνθρωποι σ' αυτές τις ακτές που θα ασχολούνταν με το εμπόριο ... Ο τρίτος λόγος ήταν ότι θα έστελλε τους άνδρες του με σκοπό να πληροφορηθεί μέχρι πού έφθανε η δύναμη των απίστων. Ο τέταρτος λόγος υπήρξε ο εξής: θα ήθελε να μάθει αν σ' εκείνες τις περιοχές υπήρχαν μερικοί ηγεμόνες χριστιανοί αρκετά ισχυροί για να τον βοηθήσουν εναντίον των απίστων.

Ο πέμπτος λόγος ήταν η μεγάλη του επιθυμία να συντελέσει στην ενίσχυση της χριστιανικής πίστης και να οδηγήσει στο χριστιανισμό όλες τις ψυχές που ήθελαν να σωθούν.»

Comes Eanes de Azurara, Χρονικά της Γουϊνέας, 1543

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Μια φωνή διαμαρτυρίας για την τύχη των ιθαγενών

«Οι Ισπανοί βρέθηκαν ανάμεσα στους Ινδιάνους όπως οι λύκοι, οι τίγρεις και τα αιμοβόρα λιοντάρια πεινασμένα για πολλές μέρες. Εδώ και σαράντα χρόνια, δεν κάνουν τίποτα άλλο από να τους κάνουν κομμάτια, να τους τουφεκίζουν, να τους βασανίζουν και να τους εξοντώνουν με τόση ωμότητα, ώστε το νησί Κούβα είναι σήμερα ερημωμένο από κατοίκους... Αν οι χριστιανοί έχουν καταστρέψει τόσες και τόσες ψυχές, το έκαναν με μοναδικό σκοπό να αποκτήσουν χρυσάφι και να πλουτίσουν όσο το δυνατό γρηγορότερα.»

Απόσπασμα από την αναφορά του Επισκόπου Βαρθολομαίου Λας Κάζας προς το βασιλιά της Ισπανίας.

4. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της Καρολίδειας Αναγέννησης; Ποια μέτρα έλαβε ο Καρλομάγνος προκειμένου να βελτιώσει το μορφωτικό επίπεδο του λαού του; **(4 μονάδες)**